

İsrail'in Güvenlik Perspektifinde Kızıldeniz'in Artan Önemi

Mehmet Akif Uçar*

Günümüz dünya ticaretinin önemli bir kısmı deniz rotaları üzerinden sağlanmakta ve deniz taşımacılığı aktif ticaretin %80'lik bir kısmını kapsamaktadır. Bu durum ticaret rotalarının önemini artırdığı gibi aynı zamanda devletlerin de deniz taşımacılığını dikkatle takip etmesini gerektirmektedir. Özellikle ticari faaliyetlerin sürekli olarak büyüdüğü ve devletlerin ürün tedarikindeki pek çok noktada başka bir devlete bağımlı olduğu dönemde ticaret ve ticaret rotalarında olası kesintilerin veya aksaklıkların bulunması güvenlik riski olarak değerlendirilmektedir. Nitekim ticaretin artırılması, çeşitlendirilmesi ve rotaların güvenliği ulusal güvenlik politikalarına da yansımaktadır. Pandemi sonrası tedarik hatlarında yaşanan problemler ve dünyanın en büyük ekonomileri dahil olmak üzere pek çok devletin ekonomik resesyon sürecine girmesi sonucu uluslararası ticaretin önemi artmıştır. Rusya-Ukrayna savaşının ekonomik etkileri global dünyada hissedilmesi de benzer sonuç doğurmuş ve tedarik hatlarının güvenliği öncelikli gündem haline gelmiştir. Uluslararası ticaretin bahsedilen önemi doğrultusunda başta Çin'in 'Kuşak Yol' girişimi olmak üzere ticaret rotalarının güçlendirilmesi veya alternatif rotalar oluşturularak (ABD'nin öncülüğünde tasarlanan ve Hindistan ile Avrupa'yı bağlamayı amaçlayan IMEC projesi) ticarete dolayısıyla ekonomilerde güvenliği sağlama girişimleri uluslararası arenada çokça tartışılmıştır. Bu bağlamda Kızıldeniz ele alındığında ise jeopolitik önemi daha rahat anlaşılabilir. Özellikle Asya'dan Avrupa'ya uzanan deniz ticareti rotalarında vazgeçilmez bir konuma sahip olan Kızıldeniz, 7 Ekim öncesinde mevcut ticaretin %12'sini oluşturmaktadır. Ek olarak Kızıldeniz üzerinden Avrupa ve Akdeniz'e giden ham petrol ise küresel petrol ticaretinin yüzde 10'u ve LNG ticaretinin yüzde 8'ine karşılık gelmektedir. Bölge ülkelerinin ekonomik istikrarını korumak ve dış dünyayla ticaretlerini gerçekleştirmek için yine Kızıldeniz'i kullanmaktadır. Enerji başta olmak üzere birçok dev sektörü içerisinde bulunduran Kızıldeniz ticaret hattı dünya ekonomisinde göz ardı edilemez bir hacme sahiptir.

Kızıldeniz'in önemini açıkladıktan sonra İsrail'in bölgeye bakışına ve son zamanlarda yaşanan gelişmelere bakmak yerinde olacaktır. Eylat limanı üzerinden Kızıldeniz'e kıyısı olan İsrail, bölgede yaşanan gelişmelerden doğrudan etkilenen ülkelerden biridir. Nitekim ekonomik istikrarını korumak için uluslararası ticarete ve ürün tedarik hatlarının güvenliğini sağlamaya mecbur olan İsrail'in tahmin edilebileceği üzere Kızıldeniz'de ekonomik çıkarları açısından son derece önemlidir. Bahsedilen çıkarları anlayabilmek için İsrail ekonomisinin genel görünümüne bakmak önemlidir. İsrail ekonomisi, çoğunlukla hizmet ve yüksek teknoloji ürünleri ihraç ederken tüketim ürünlerinin büyük bir kısmı için ithalata bağımlı bir ülkedir. İsrail'in Çin ve Hindistan'la ticari ilişkileri göz önüne alındığında da Kızıldeniz ticaret rotasının önemi anlaşılacaktır*.

İsrail'in Güvenlik Perspektifinde Kızıldeniz'in Artan Önemi

Bu nedenle tedarik hatları ve ticaret güvenliği direkt olarak ulusal ekonomiyi derinden etkileme potansiyeline sahiptir. İsrail'in Kızıldeniz'de ekonomik çıkarlarının yanı sıra siyasi ve askeri gelişmeler nedeniyle de kendini tehdit altında hissetmektedir. Özellikle İran'ın bölgedeki alan kazanmasından endişelenen İsrail, 7 Ekim sonrası süreçte Yemen'den füze ve İHA saldırılarıyla da yüzleşmiştir. Kızıldeniz'de hem ekonomik hem de askeri açıdan çıkarları zedelenen İsrail için bölgenin önemi önceki dönemlerle karşılaştırıldığında artmaktadır. İsrail'in önde gelen düşünce kuruluşu (INSS) tarafından yayımlanan güvenlik raporlarında da Kızıldeniz'e verilen önemin arttığı görülmektedir. ABD'de Başkanlık koltuğuna yeniden geçen Trump'ın da desteğini alarak Suudi Arabistan ile normalleşme sağlamak sonrasında Kızıldeniz'de ekonomik istikrar havzası oluşturmak İsrail'in uzun vadede politik hedefi olarak okunabilecektir. Bölgede ekonomik kazanımlarını artırmak ve kendisine yönelen askeri tehditleri işbirliğiyle bertaraf etmek isteyen İsrail için potansiyel ortakların başında Birleşik Arap Emirlikleri(BAE) gelmektedir. Mevcut konjonktürde BAE ile işbirliği için birtakım zorluklar olmasına rağmen BAE'nin potansiyel ortaklığı İsrail için birçok avantaj sağlayabilir örneğin hem İsrail hem de BAE bölgede Müslüman Kardeşler, Husiler ve İran gibi aktörleri düşman olarak kabul etmektedir. Ek olarak BAE'nin Sokotra, Sudan ve Somali başta olmak üzere bölgede etkinliğe sahip olması da İsrail için BAE'yi avantajlı bir partnere dönüştürmektedir.

Kızıldeniz meselesi İsrail için yeni bir gelişme değildir ve önemini kademeli olarak artırmaktadır. Nitekim Sudan'da yaşanan iç savaş sonrası Hızlı Destek Kuvvetlerinin BAE ile yakın ilişki geliştirmiş ve destek almıştır. İran ise Hızlı Destek Kuvvetleriyle savaşan Sudan Ordusuna mühimmat ve insansız hava araçları ile desteklemiştir. Nitekim İran'ın Sudan'dan askeri üs talep etmesi ve İran'ın Kızıldeniz üzerinden vekil güçlerine silah sevkiyatı yaptığı iddiaları da İsrail tarafından dikkatle izlenmiştir**. Bölgede yaşanan gelişmelerden tehdit altında hisseden İsrail için Yemen'den Husi saldırılarının başlaması sonrası tehdit algısını yükseltmiştir. Gerek ekonomik çıkarların gerekse de siyasi çıkarların hedef alındığı bu saldırılara ilk etapta Yemen'e yönelik hava harekâtlarıyla cevap verilmiştir. Ardından uluslararası ticaret rotasını korumak için farklı ülkelerde sürece dahil olmuştur. Ancak uluslararası ticaret halen baskı altındadır. İsrail'in Husiler'den aldığı tehditlere vereceği cevabı kısmi hava harekâtlarıyla sınırlı kalması beklenmemektedir. Nitekim INSS'te yayımlanan İsrail güvenlik politikaları raporunda Husiler'e karşı bölgesel işbirliğinin artırılması ve İsrail'in doğrudan katılım sağlayacağı operasyonlarla caydırıcılığın artırılmasına işaret etmektedir***. Yine aynı raporda belirtildiği üzere İsrail tedarik zincirlerine bağımlı bir devlet olarak deniz ticaretindeki kesintilere tahammül edemeyeceği belirtilmektedir.

İsrail'in Güvenlik Perspektifinde Kızıldeniz'in Artan Önemi

Bu nedenle gerek Husiler'in üzerinde baskının artırılması gerekse de Kızıldeniz'de İsrail'in kapasite artımı yapması muhtemeldir. Kızıldeniz'de etkinliğini artırması ise diplomatik ve askeri yollardan gerçekleşecektir. Diplomatik olarak İsrail'in iç savaş öncesi Sudan ile normalleşmesi ve Sudan'ın İbrahim anlaşmalarına katılması önemli bir gelişme olarak değerlendirilmelidir. İsrail'in bu diplomatik hamlesinde görülebileceği üzere bölgede esas olarak uzun vadeli işbirliği alanı oluşturmaya çalışmaktadır. Nitekim Körfez ülkeleriyle işbirliğinin sağlanması da bahsedilen uzun vadeli işbirliğini sağlamak için talep edilmektedir. Uzun vadeli işbirliklerinin yanında ek olarak Husi güçlerine karşı yürütülecek süreçte öncelikle ABD desteğinin alınması, sonrasında ise Husiler'e karşı olan ülkelerle işbirliğinin geliştirilmesi ve yürütülecek operasyonların koordinasyon içerisinde gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Askeri olarak ise İsrail bölgede caydırıcılığı artırmak ve kapasitesini genişletmek istemektedir. Bu bağlamda İsrail Savunma Stratejisinin temelleri olarak atfedilen 'kesin zafer, caydırıcılık, uyarı, savunma, önleme' hedeflerinin Kızıldeniz politikasında etkili olması beklenmektedir. Özellikle 'önleme' önceliğinin uygulanması için Kızıldeniz'e yönelik kapasite artımı yapması güçlü bir ihtimal olarak değerlendirilmektedir. Bu kapasite artırımında hava ve deniz kuvvetlerinin dahil olabileceği gibi yine esas olarak ABD ile ortak bir sürecin yürütülmesi beklenmektedir. İsrail'in Hizbullah veya Hamas yöneticilerine gerçekleştirdiği gibi yüksek etkili operasyonları Yemen sahasında gerçekleştirilememesi nedeniyle bölgede istihbarat ağının istenilen seviyede olmadığı yorumu yapılmaktadır. Bu nedenle İsrail sadece Yemen'de değil genel olarak Kızıldeniz'de güvenlik odaklı derinliğini artırmaya çalışmaktadır. Bu minvalde Eritre'de bulunan istihbarat üssü, İsrail'in bölgede etkinliğini artırma çabasının bir kanıtı olarak yorumlanabilecektir. Nitekim bahsi geçen istihbarat üssü Husiler tarafından tehdit edilmiş ve İran medyasında da ele alınmıştır. Daha önce ele alındığı gibi Körfez ülkeleri ile işbirliğinin başka bir boyutu da ortak düşmanlar üzerinden şekillenmektedir. İstihbarat başta olmak üzere farklı alanlarda da destek almak isteyen İsrail için Müslüman Kardeşler ve İran gibi ortak tehdit algılamalarına sahip olduğu Körfez ile işbirliğini geliştirmek istemektedir.

Sonuç olarak ekonomik, siyasi ve askeri gerekçelerle İsrail'in Güvenlik perspektifinde Kızıldeniz'in önemi artmakta ve bu artışın önümüzdeki günlerde de devam etmesi beklenmektedir. İsrail bölgede ABD ile Körfez ülkelerinin dahil olacağı bir eksen ile ekonomik ve siyasi politikalarını yürütmeyi planlamaktadır. Özellikle Trump'ın yeni döneminde normalleşme sürecini yeniden başlatma ihtimali, İsrail'in bölgede işbirliği yapma imkânlarını artıracaktır. İsrail'in Suudi Arabistan ile ilişkilerini güçlendirmesi ve normalleşme sürecinin yeniden başlaması durumunda İran'ın pozisyonu ayrı olarak değerlendirilmeye muhtaç bir konudur.

İsrail'in Güvenlik Perspektifinde Kızıldeniz'in Artan Önemi

Ancak şu durum da unutulmamalıdır ki normalleşme sürecinin başladığı ve Trump'ın ilk Başkanlık döneminde başlatılan sürecin ardından Aramco saldırıları gibi büyük çaplı saldırılar olmuş ve bölgede tansiyon yükselmiştir. Bu nedenle yeni dönemde de tansiyonun yükselmesi ihtimalinde normalleşme süreci sorgulanabilir ve İsrail'in bahsedilen hedeflerine ulaşması tartışmalı bir hal alabilir. İsrail'in bahsedilen hedeflerine ulaşmak için ABD ile yürüteceği politikalar Somali, Sudan ve Eritre gibi kırılgan yapıya sahip olan ülkelerde de çatışmaları tetikleyebilir veya var olan çatışmalar yeniden yükselişe geçebilir.